

AÖF'ün AÇIKLIK SINIRLARI

Doç. Dr. Dursun GÖKDAĞ

Bu yazıda geçen Açıköğretim Fakültesi (AÖF) deyimini, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinin, öğretimini uzaktan yaptığı programlar anlamında kullanılmıştır. (*)

Açıköğretim, bir eğitim hizmeti götürme biçimidir. Amacı, insanla bilgi arasındaki engelleri kaldırmak, isteyen herkese okuma olanağı sağlamak ve bu olanağı sürekli kılmaktır. Açıköğretimin bu doğrultuda sağlıklı işlemesi ve gelişmesi için, örgüt yapısı ve yönetiminin amaç ve programlarının, öğretim ve değerlendirme süreçlerinin sistemin felsefe ve politikası ile tutarlı olması gerekir. O nedenle, özü ve nihai amaçları bakımından yüzyüze öğretim yapan kurumlarla arasında herhangi bir fark olmamasına karşılık, modeli tamamen farklı ve yeni bir eğitsel kurumdur. Dolayısıyla açıköğretim sistemlerinin işletilmesinde esas olacak ilke ve uygulamaların, yüzyüze öğretim yapan geleneksel kurumlardan farklı olması gerekir.

Bu yazının amacı, AÖF'ü yukarıda özetlenen bakış açısından değerlendirmektir. Fakültenin kuruluşu üzerinden sekiz yıl geçmiş, dört dönem mezun verilmiştir. Sistem oturmuş, uygulamaları gün

(*) Açıköğretim Fakültesinin yüzyüze öğretim yapılan dört bölümü daha vardır. Bunlar 1) Eğitim İletişimi ve Planlaması, 2) Basım ve Yayımcılık, 3) İletişim Sanatları, 4) Sinema ve Televizyon bölümleridir.

ışığına çıkmış ve değişik açılardan değerlendirilebilecek olgunluğa erişmiştir. AÖF'ün açıklık sınırları, öğrenci seçimi, öğretimi tamamlama süresi, sınıf geçme ve yatay geçiş şartları için ayrı ayrı ele alınmıştır. Varılan yargılarda, «açık» kavramına yüklenen anlam ile fakültenin amaçları esas alınmıştır.

«Açık» Kavramı

Sözlükte kapalı olmayan ,engelsiz diye tanımlanmaktadır. Eğitim sözkonusu olduğunda, geleneksel öğretim kurumlarına girmek ve mezun olmak için öne sürülen koşulların birer engel olmaktan çıkarılması anlamına gelmektedir.

- . Herhangi bir nedenle öğrenimini yarıda bırakanlara,
- . Öğretim kurumunun istediği eğitsel yeterliklere sahip olmayanlara,
- . Bir işte çalıştığı, ya da çalışmak zorunda olduğu için öğrenimlerine devam edemeyenlere olanak yaratmak, açıköğretim sistemlerinin temel üstünlüklerinden biridir.

Açıköğretimde öğrenci sisteminin merkezindedir. Herşey öğrenciye öğrencinin içinde bulunduğu koşullara göre düzenlenmeye çalışılır. Onların, bir sınıftın kural ve kalıplarına uymadan.

- . Kendi hızlarıyla,
- . İstedikleri zaman ve
- . İstedikleri yerde öğrenmeleri, kendileri için açılan kapının hep açık tutulması içindir. Dolayısıyla açıköğretimde; hangi alan olursa olsun, öğretimin tasarım, uygulama ve değerlendirmesinin, yukarıda ilkeleri sağlayacak genişlikte olması gerekir.

Açıköğretim Fakültesinin Amaçları

Türk Yükseköğretiminin her şeyi -A'dan Z'ye- 2547 sayılı Yüksek öğretim Yasasıyla düzenlenmiştir. Yükseköğretim kurumlarının amaçları bu yasanın 12. maddesinde gösterilmiştir. AÖF'ün yapabilecekleri açısından en önemli üç tanesi şunlardır:

1. «Kendi ihtisas gücü ve maddi kaynaklarını kullanarak... Milli Eğitim politikası ve kalkınma planları ilke ve hedefleri... doğrultusunda, ülkenin ihtiyacı olan dallarda ve sayıda insangücü yetiştirmek.»

2. «... toplumun, özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak.»

3. «Eğitim teknolojileri üretmek, geliştirmek, kullanmak ve yaygınlaştırmak.»

Türkiye'nin gerçekleri, AÖF'ün sekiz yıllık uygulaması ve uzak-tan öğretimin yöneldiği genç hedefler birlikte ele alınırsa, AÖF için şu amaçlar da yazılabilir.

4. Yükseköğretim kurumlarındaki kapasitenin sınırlı oluşu nedeniyle dışarıda kalan çağ nüfusuna öğrenim olanağı sağlamak.

5. Bir işte çalışmak zorunda oldukları, ya da yoksul oldukları için yükseköğrenimlerini sürdüremeyenlere bu şansı tanımak.

6. Yukarıdaki amaçların doğal sonucu olarak, Türk Toplumunun eğitim düzeyini yükseltmek.

Açıköğretim Fakültesinin daha açık olup olamayacağı yargısına varırken, bu amaçları da gözönüne almak gerekecektir. AÖF ne kadar açık olursa, bu amaçların gerçekleşmesine o ölçüde katkısı olacaktır.

AÖF'ün Öğretim ve Sınav Yönetmeliği

Açıköğretim Fakültesi 1982-83 ders yılında öğretime başlamıştır. Fakültenin izleyiş biçimi, 2547 sayılı Yükseköğretim Yasasıyla getirilen kurallar üzerine kurulmuştur. İlk AÖF öğretim ve sınav yönetmeliği, 2547'nin 44 maddesine göre 1983 yılında çıkarılmıştır. Bu ünlü 44. madde çeşitli zamanlarda çıkarılan yasalarla dört kez değişikliğe* uğramış, ve bu değişiklikler doğal olarak bu ilk yönetmeliğe de yansımıştır. Bugün uygulanmakta olan ikinci yönetmelik ise 1989 yılında ve yine 44. maddeyi değiştiren 3511 sayılı yasa esas alınarak hazırlanmıştır.

Bu yazının çerçevesinde ele alınan konular, ilk ve son yönetmelikteki şekliyle verilerek irdelenmiştir. Böylece, -varsa- ne gibi değişme ve gelişmelerin olduğunun görülmesine olanak sağlanmıştır.

(*) Yükseköğretim yasasının 44. maddesini değiştiren yasalar şunlardır:

- . 17.8.1963 tarihli 2880 sayılı yasa
- . 29.2.1984 tarihli 2984 sayılı yasa
- . 25.12.1985 tarihli 3248 sayılı yasa
- . 10.12.1988 tarihli 3511 sayılı yasa

Eski yönetmelik hükümleri	Yeni yönetmelik hükümleri
. Yükseköğretim giriş sınavlarına katılmış olmak.	. Yükseköğretim giriş sınavları sonunda, AÖF'e kayıt hakkı kazanmış olmak.
. Başka bir yükseköğretim kurumunda kayıtlı olmamak.	. Lise ya da lise dengi meslek okulu mezunu olmak (yabancı ülke liselerinden alınan denkliğinin Milli Eğitim Bakanlığınca onaylanması gerekir.)
. Devlet ortaöğretim kurumları ve bunlara eğitim denkliği kabul edilen yurtiçi okulları ile aynı nitelikteki yurtdışı okullardan mezun olmalı (Mad. 3).	(Mad. 7)

Kayıt Koşulları

Eski ve yeni yönetmelikteki kayıt koşulları ile ilgili hükümler incelendiğinde, AÖF'e girmekle başka bir yüksek öğretim kurumuna girmek arasında hiç bir farkın olmadığı görülür. AÖF'e girmek için de

- . Lise ya da dengi bir okul mezunu olmak,
- . Üniversite giriş sınavına katılmak,
- . Açıköğretim Fakültesini tercih etmek ve
- . Belli bir puan almak, yani kazanmak gerekiyor.

İlk birkaç yıl üniversite giriş sınavlarında AÖF'ü ayrıca tercih etmek sözkonusu değildir. Fakülteye o yıl alınması kararlaştırılan öğrenci sayısına göre bir taban puanı belirleniyor ve bu puanın üzerinde olanların kayıt yaptırabilecekleri kitle iletişim araçlarıyla duyuruluyordu. Daha sonra tercih etme şartı getirildi. Bugün AÖF'e girebilmek için tercih etmek ve belirli bir puan alarak kazanmak gerekmektedir. Kazananlara, durum sınav sonuç belgesinde bildirilmektedir.

Yükseköğrenime başlayabilmenin ön koşulu lise ya da dengi bir okulu bitirmiş olmaktır. Milli Eğitim Sistemimizin yapısı ve AÖF'ün bir yükseköğretim kurumu olması bunu gerektirmektedir.

Bilindiği gibi üniversite sınavları bir sıralama sınavıdır. Ve her yıl onbinlerce hatta yüzbinlerce öğrenci yetersiz olduğu için değil, yükseköğretim kurumlarında yer olmadığı için dışarıda kalmaktadır. Bu kitleye öğretim hizmeti sunabilecek en güçlü seçenek uzak-

tan öğretimdir. Buradan şu sonuca varılabilir: AÖF tercihine, puanına ,hatta sınava katılıp katılmadığına bakmaksızın liseyi bitiren herkese açık olmalıdır. Aslında AÖF'ün amaçları ve açıklık ilkesi de bunu gerektirir.

Bugün Türk Yükseköğretimindeki toplam öğrenci sayısının yaklaşık üçte biri AÖF'e kayıtlıdır. Ayrıca, her yıl kaydedilen öğrenci sayısı bir önceki yıldan daha fazla olmaktadır. Sonra, 1986 yılında başlatılan Eğitim Önlisans Projesi, 1989'da başlattığı Turizm Eğitimi Sertifika Programı ve 1990-91 öğretim yılında orta öğrenimli öğretmenler için başlatılacak olan lisans tamamlama projelerinin yükü de AÖF'ün üzerinde. Ve bütün bunları, birkaç yüz öğrencili herhangi bir fakülteyle aynı yasal çerçevede gerçekleştirmek durumundadır. O nedenle mevcut koşulları değiştirip geliştirmeden AÖF'e daha fazla yüklenmek sistemin suüstimaline götürür.

Tamamlama Süresi

AÖF'ün dört yıllık öğretimini tamamlama süresi, 1985 yılına kadar, aşağıda gösterilen eski yönetmelik hükmüne göre idi. O yıl çıkarılan 3248 sayılı yasa ile, ilgili hükümlerde kimi değişiklikler yapıldı öğrenci lehine. Buna göre, lisans öğrenimi veren kurumlarda altı yılda mezun olamayanların; son sınıf ve ara sınıflar dahil en çok üç dersleri kalmışsa, kendilerine iki yarıyıl ek süre tanındı. Bir dersten kalanlar ise, üç yıl süresince açılacak olan yarıyıl sonu sınavlarına katılabileceklerdir.

Eski yönetmelik hükümleri	Yeni yönetmelik hükümleri
. Dört yıllık öğrenimini altı yılda tamamlayamayan öğrencinin kaydı silinir. (Mad. 18).	. Açıköğretim Fakültesi öğrencileri kayıt yaptırdıkları yıldan başlamak üzere önlisans için dört, lisans için yedi yıl süreyle öğrencilik haklarından yararlanırlar.
. Öğrenciler her dersten en çok dört defa sınava girer. Herhangi bir dersin dördüncü sınavında da başarısız olanların fakülte ile ilişkisi kesilir (Mad. 10).	. Açıköğretim Fakültesi öğrencileri, öğrencilik haklarından yararlanmamak kaydıyla 2547 sayılı yasanın 44. maddesindeki sürelerle kısıtlı değildirlir (Mad. 15).

10.12.1988 tarihli 3511 sayılı yasa ile AÖF, ilk kez öteki yükseköğretim kurumlarından farklı düşünülmüş ve öğrencilerine sonsuz sınav hakkı tanınmıştır. Bu, uzaktan öğretimde öğrencinin «kendi hızıyla ilerlemesi», «istediği zaman okuması» ilkelerini gerçekleştirmesi açısından önemli bir karardır. Böylece, belli bir sürede mezun olamadığı, ya da kayıt yenilemediği için bir öğrencinin fakülteden atılması gibi açıköğretimle bağdaşmayan uygulamaya san verilmiş oluyordu.

Sınıf Geçme

Bu konuda halen geçerli kurallar şöyle: Herhangi bir sınıfta en çok iki dersten başarısız olanlar bir üst sınıfın derslerini alabiliyoruz. Sınav hakkı sonsuz, ancak sınav sonuçlarına itiraz edilemiyor. Bu yasak ilk yönetmelikte yazılı olarak yok, fakat uygulamada vardı. Yine her iki yönetmeliğe göre de sınıf geçme sistemi uygulanmaktadır.

Eski yönetmelik hükümleri

- . İkinci sınıfa geçebilmek için, birinci sınıf derslerinin tamamının sınavlarında başarılı olmak şarttır.
- İkinci sınıftan itibaren, bir öğretim yılındaki derslerin en çok ikisinden başarısız olanlar bir üst sınıfa borçlu olarak devam edebilirler (Mad. 9).
- . Sınava girmeyen öğrenciler o sınav hakkını kullanmış sayılırlar.

Yeni yönetmelik hükümleri

- . Birinci sınıfın derslerinin tamamından başarılı olamayan öğrenciye 3. ve 4. sınıftan, ikinci sınıfın derslerinin tamamından başarılı olamayan öğrenciye 4. sınıftan ders verilmaz.
- Açıköğretim Fakültesinde sınıf geçme sistemi uygulanır. Ancak bulunduğu sınıftaki derslerin en çok ikisinden başarısız olanlara bir üst sınıfın dersleri verilir. Üç ve daha fazla dersten başarısız olanlar aynı sınıfı tekrar eder (Mad. 3).
- . Sınav sonuçları kesin olup bunlara itiraz edilmez (Mad. 12).

Mart 1989'da yayınlanan son yönetmeliğin 3. maddesi, AÖF'de ders geçme sistemi uygulanır diyordu. Fakat dört ay sonra Temmuz 1989'da bu hüküm alelacele değiştirilerek tekrar sınıf geçmeye dönlmüştür. Aslında açıköğretim sistemleri için sınıf geçme değil, ders geçme daha uygun düşmektedir. Ancak bunu söylemenin kolay, fakat yapmanın hiç de kolay olmadığını belirtmek gerekir. Zaten fakülte yönetiminin önce ders geçme sistemini benimseyip sonra vazgeçmesi de bu yüzdendir. Bir kere sınavların bugün olduğu gibi cumartesi pazar günleri yapılması kaçınılmaz gözüküyor. Ders geçmenin getirilmesi halinde, ortaya çıkacak farklı durumları iki güne sığdıracak bir çözüm olanaksız olmasa bile çok zordur. Sınavların hafta içine taşması halinde ise, yaklaşık yarısı çalışan öğrencilerin izin işi; ;sınava başka yerlerden gelenlerin -bir bölümü için de olsa- ekonomik sıkıntıları; sınavlarda görev alacak insanların bulunması; sınav salonu vb sorunlar gündeme gelecektir.

Bugünkü yönetmeliğin 12. maddesindeki «sınav sonuçları kesin olup itiraz edilemez» hükmünün katıldığı, sınavlar bilgisayarla değerlendirildiği için olsa gerek. Ancak bu ifade de soğuk, ürkü-tücü, antidemokratik bir hava vardır. Bilgisayarın hata olasılığı yok denecek kadar az, hatta hiç olmayabilir. Ama bir de insanların hak arama özgürlüğü var. Pekala itiraz edenin kağıdı yeniden incelenebilir hatta adaya fotokopisi bile gönderilebilir. Bu öğrenciyi rahatlatacağı gibi, fakülteye olan güven ve saygısını da arttıracaktır.

Muafiyet ve Geçişler

Benzer öğretim yapan fakültelerden Açıköğretim Fakültesine geçiş yolu, eski yönetmelikte kapalıydı. Yeni yönetmelikte bu (mad. 16) mümkün, ancak şartı var: Diyelim ki üçüncü sınıftan iki dersi olan bir öğrenci AÖF'e geçmek istemektedir. Fakülte bu öğrenciyi kabul ediyor, ancak üçüncü sınıfın tüm derslerini -daha önce başardıkları da dahil- almasını şart koşuyor.

Halbuki AÖF'ün kendi öğrencisi, bir sınıfta iki dersten başarısız olursa, bir üst sınıfa geçebiliyor. Yine, gözgelimi 1985 ve 1986 tarihlerinde çıkarılan af yasalarında; AÖF'ün ara sınıflarına ilgili başka fakültelerden öğrenci gelmiştir. Yasa gereği bu öğrenciler, sadece eski okullarında başarısız oldukları derslerden sınava girmiş ve başaranlar bir üst sınıfa geçmişlerdir. Bu durumda, AÖF'e

Eski yönetmelik hükümleri**Yeni yönetmelik hükümleri**

AÖF merkezi açık yükseköğretim bölümlerine naklen öğrenci alınma ve gönderilme işlemleri yapılamaz, nakil için başvuruda bulunamaz (Mad. 19).

Öğrencilere, daha önce diğer yükseköğretim kurumlarında okudukları ve başardıkları dersler dolayısıyla hiç bir muafiyet tanınmaz. Öğrenciler kaydedildikleri sınıfla ilgili, dekanlıkça verilen dersleri almak zorundadır (Mad. 16).

Açıköğretim Fakültesinde bölüm ve programlar arasında geçiş yapılmaz (mad. 22).

yata ygeçiş isteyen öğrencilere de bu hakkın verilmesi gerekir. Af yasalarıyla ara sınıflara öğrenci kaydetme ve daha önce başarılmış derslerden muaf tutma -bir defaya mahsus bile olsa-, bunun istenirse pekala mümkün olduğunu göstermektedir.

Yeni yönetmeliğin 22. maddesi, ilk şekliyle şöyle idi: «Açıköğretim Fakültesinin bölüm ve programları arasında geçiş yapılamaz. Ancak, herhangi bir bölüm ya da programdan mezun olan öğrenci, diğer bölüm ya da programın fark derslerini alarak o bölüm veya programdan da mezun olabilir. «Dört ay sonra bu madde» Açıköğretim Fakültesinde bölüm ve programlar arasında geçiş yapılamaz.» şeklinde değiştirildi. Bilindiği gibi AÖF'te ilk iki yıl okutulan dersler ortaktır. Bölümlere ayrılma üçüncü sınıfta başlıyorsa, öğrencinin ikinci sınıfta bölüm seçmesi daha usaldır. Böylece programlar hakkında biraz daha bilgisi olacak, dolayısıyla seçeceği programı daha bir severek, isteyerek okuyacaktır. Kaldı ki AÖF öğrencilerinin önemli bir kısmı çalışıyor. Bunların yaptıkları işe uygun programa ayrılmasının yararı tartışılmayacak kadar açıktır. Öte yandan, AÖF programlarının kontenjanları insan gücü gereksinimi hesaplarına göre de saptanmıyor. O nedenle, bu programlara önceden belirlenen sayıda öğrenci alınması diye bir zorunluluk da yoktur.

Bu maddeyle ilgili bir başka çalışkili durum, önlisans diplomasıyla ilgilidir. İlk iki sınıfın tüm derslerini başaran bir öğrenci önlisans diploması alacaksa, istediği bölümden alabilmelidir. An-

cak bu olmuyor ve aynı dersleri okumuş iki öğrenciden birine iş idaresi, ötekine iktisat önlisans diploması veriliyor.

Son Söz

Türkiye'de uzaktan öğretimi tutundurmanın haklı onurunu taşıyan AÖF'ün iktisat ve iş idaresi programlarına aldığı öğrenci sayısı her yıl biraz daha artmaktadır. Ancak bu artışlar eğitim ihtiyacımızın büyüklüğü yanında küçük kalmaktadır. Her ne kadar uzaktan öğretim öğrenci sayısının büyüklüğünden olumsuz yönde etkilenmeyen bir sistemse de; bu iki programa daha fazla öğrenci almak, ülkemizin bu alandaki insan gücü ihtiyacı ile birlikte düşünülmesi gereken bir konudur. O nedenle iktisat ve iş idaresi programları dışında, ihtiyaç duyulan başka alanlarda da uzaktan öğretimin işe koşulması, ülke yararı açısından ileri bir adım olacaktır.

Uzaktan öğretimin hizmet alanını genişletmek ve daha işlevsel kılmak için, hem AÖF'ün yeniden yapılanması, hem de başka kurumların uzaktan öğretim işine girmesi gerekir.

AÖF için yapılacak ilk iş, yüzyüze öğretim yapılan bölümlerin ayrılması olacaktır. Bu bölümlerin bilim dalları zaten var. Yapılması gereken, bunları eskiden olduğu gibi «iletişim Bilimleri Fakültesi» adı altında toplamak olacaktır. AÖF ise, sadece uzaktan öğretim yapan bir kurum olmalıdır. Daha sonra bir adım daha atılarak, AÖF'e alınacak iktisat ve iş idaresi öğrencileri Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesine kayıtlanmalıdır. Öğrenciler oranın öğrencisi olarak, diplomayı orası verecek, ama öğretimini şimdi olduğu gibi AÖF yürütecektir. Yani AÖF bir servis fakültesi olacaktır. Böyle bir uygulama, AÖF'ün verdiği diplomaya olan kimi tutumlardan kaynaklanan sorunları da çözmüş olacaktır. Kaldı ki fakülte isimleri ya bilim dalına, ya da meslek dalına göre olur. Açıköğretim ise ne bir meslek dalı, ne de bir bilim dalıdır; açıköğretim bir hizmet götürme biçimidir.

Bir Şubat 1990 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan bir kararnameye göre, isteyen her üniversite uzaktan öğretim yapabilecektir. Her ne kadar bu konuda bir yasaklama, ya da kısıtlama yoktuysa da, bunun açıkça ifadesi yerinde olmuştur. Çünkü aradan geçen bunca yıla karşın, üniversitelerin bu alanda bir girişimi olmamıştır. Bunun en önemli nedeni, uzaktan öğretimin farklı bilgi, beceri ve özellikle teknik olanaklar gerektiren bir alan olması ve

üniversitelerin bu alandaki yetersizliğidir. İşte bu noktada yine AÖF'ün desteğine ihtiyaç vardır. AÖF'ün temelinde yirmi yıllık bir bilgi birikimi vardır. Sekiz yıldır bu işin uygulamasını yapmakta ve üç farklı uzaktan öğretim deneyimi yaşamıştır. Özcesi AÖF, sahip olduğu uzaktan öğretim teknolojisiyle, bu alanda çalışacak öteki kurumlara destek verecek, işbirliği yapabilecek düzeydedir. Bu olanakları ülke yararına kullanmanın gereği açıktır.

Birkaç kurumun uzaktan öğretime geçmesi halinde, kargaşa yaratabilecek farklı uygulamalara meydana vermemek için, o üniversite ya da fakültelerin bir kurul oluşturarak işbirliği düzeyi ve koşulları ile eğitim-öğretimde uyulacak temel ilkeleri bir yönetmeliğe bağlamalıdır.

Artık Türkiye'de, uzaktan öğretim teknolojisinin ne olduğu, hangi amaçlar için ve nasıl kullanılabileceği bilinmektedir. Bundan sonra yapılması gereken, iyi niyet ve elbirliği ile toplumsal sorunların çözümünde işe koşmaktır.

Yararlanılan Kaynaklar

- «T.C. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi -Merkezi Açık Yükseköğretim- Lisans Öğretim ve Sınav Yönetmeliği» **Anadolu (Açıköğretim Fakültesi İletişim Organı)**, Yıl : 1, Sayı : 3, 1983. s. 7.
- Anadolu Üniversitesi. «Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Öğretim ve Sınav Yönetmeliği» **Resmî Gazete**, 20123, 29 Mart 1989.
- Anadolu Üniversitesi. «Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik.» **Resmî Gazete**, 20223, 12 Temmuz 1989.
- «Yükseköğretim Kanununun (2547 S.K.)» **Resmî Gazete**, 17506, 6 Kasım 1981
- «2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun ... Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun (2880 S.K.)» **Resmî Gazete**, 17 Ağustos 1983.
- «4.11.1984 Tarih ve 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun (2984 S.K.)»**Resmî Gazete**, 18335, 8 Mart 1984.

- «4.11.1981 Tarih ve 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun 17.8. 1983 Tarih ve 2880 Sayılı Kanunla Değişik 44. Maddesinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Kanun (3248 S.K.)» **Resmi Gazete**, 18977, 3 Ocak 1986.
- «2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun 44 üncü Maddesinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Ek ve Dört Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun (3511 S.K.)» **Resmi Gazete**, 20032, 27 Aralık 1988.
- Kaye, Anthon and Greville Rumble (ed.). **Distance Teaching For Higher And Adult Education**. Croom Helm Ltd., London: 1981.
- Mac Kenzie, Norman, Richmond Postgate and John Scupham. **Open Learnin (Systems and Problems in Post-secondary Education)**. The Unesco Press, Paris: 1975.
- Rumble, Greville and Keith Harry (ed.). **The Distance Teaching Universities**. Croom Helm Ltd., London: 1982.